

Darvas Ferenc – életútinterjú

Készítette: Papp Máté

A beszélgetés helyszíne és időpontja: Budapest, 2022. november 9.

Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat

Papp Máté:

Először egy Szép Ernő-szövegekre és kuplékra, szonokra épülő, a harmincas évek világát idéző *Baltazar Színház*¹ darabban hallottalak élőben zongorázni, és nagyon megkapott, ahogy együtt játszottál a társulat tagjaival – a hangszereddel! Végül is nem aláfestésként hatottak a dallamok, mintha a te nyitott elméjű és szívű figurád is kirajzolódott volna a színpad szélén.

Darvas Ferenc:

Ez a *Fiúk, lányok* című félórás előadás volt.² Nem is tudom... A *Baltazárral* úgy voltam, hogy mielőtt belekerültem ebbe a közegbe, nem voltam jelen a sérültek világában, és kialakult bennem, a lelkem mélyén egyfajta ösztönös (talán az állatvilágból eredeztethető) távolságtartás vagy elzárkózás. Aztán körülbelül húsz éve megkeresett Elek Dóra,³ hogy segítsék nekik valamilyen műsorban. Később jött a *Muló rizs* (szerintem az volt a legjobb darab, Sziámi⁴ is ezt látta tőlünk, és nagyon megtetszett neki, úgyhogy beszállt közénk, a *Kőválaszban* már ő is játszott). Nagyon kedves társaság ez, jól megvoltam velük. Kiderült, hogy ha az ember kapcsolatba kerül sérült emberekkel, az teljesen más, mintha csak messziről figyelné őket...

Papp Máté:

Mikor én messziről, a nézőtérről figyeltelek az előadás közben, afféle „házi zeneszerzőnek” is tűntél, aki egyszerre végezhet korrepetitori feladatokat és komponálhat alkalomadtán zenét egy-egy színdarabhoz. Ezzel együtt érződött – így, viszonylagos távolságból is –, hogy bensőséges műhelymunka előzte meg a *Baltazar* produkcióját, amelynek szerves részese voltál. Az Örkény Színházban nyilván másféle kulisszák között tűntél fel...

Darvas Ferenc:

Én inkább úgy látom, hogy *csak benne voltam* néhány produkcióban. A mostani zenei vezető az *Örkényben* Kákonyi Árpai;⁵ azt hiszem, ő az első, akinek ez a státusza, aki konkrétan ezzel lett ott megbízva főállásban. Velem úgy volt, hogy Mácsai Pali⁶ megkeresett, amikor megkapták a Madách téri kamaraszínházat, és azt mondta, hogy csináljunk egy műsort a 20.

---

¹ Az 1998-ban alakult *Baltazar Színház* az egyetlen olyan színtársulat hazánkban, melynek tagjai értelmi sérült színészek. A *Baltazar* egyszerre lát el művészi és társadalmi feladatot, hiszen lehetőséget teremt sérült emberek számára, hogy tehetségüket megmutassák, a nézők számára pedig, hogy szembesüljenek e tehetséggel. (Forrás: <http://baltazarszinhaz.hu/a-baltazar-szinhazrol/>)

² A *Baltazar Színház* digitális műsorfüzetéből: <http://baltazarszinhaz.hu/eloadasaink/fiuk-lanyok/>

³ Elek Dóra (1967) rendező, művészeti vezető. 1998-ban alapította a *Baltazar Színházat*.

⁴ Müller Péter Iván „Sziámi” (1951) költő, dalszerző, énekes, filmrendező, kulturális szakember.

⁵ Kákonyi Árpád (1982) zeneszerző, zenei rendező. 2013 óta az *Örkény István Színház* zenei vezetője.

⁶ Mácsai Pál (1961) Kossuth- és Jászai Mari-díjas színész, rendező, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja. 2001 és 2004 között a Madách Kamara vezetője, 2004-től az *Örkény István Színház* alapító igazgatója.

századi sajtóból: ez lett a *Mi újság, múlt század?* című darab, amiben én zongoristaként működtem közre (időnként teljes dalok is szerepeltek benne). Utána jött a *Kasimir és Karoline*, ahol végig kellett kísérem a jeleneteket. Majd *A vihar* következett (Nádasdy Ádám fordításában),⁷ amiben volt is egy jelenetem: én voltam Gonzalo, Gyabronka József⁸ öreg tanácsosa. Volt egy szövegem, amit előadás előtt mindig a folyosón sétálgatva gyakoroltam. Ez egy többperces monológ, amiben Gonzalo kifejti a véleményét arról, hogy milyen is lenne egy igazi, ideális társadalom, úgyhogy itt konkrét színészi munkám is akadt. Aztán a *Három nővér*ben néma szerepet kaptam, amit Bagossy Laci rendezett.⁹ Mácsai csinált még egy *IV. Henriket* (ebben is szerepeltem egy jelenetben), és azt hiszem, ez volt az utolsó munkám velük.

Papp Máté:

Az említett epizódszerepek ezek szerint kihívást is jelentettek, holott az előadóművészet felfokozott légköre gyerekkorodtól kezdve az életed része lehetett, méghozzá édesapád révén.

Darvas Ferenc:

Eltartott egy ideig, míg fölbátorodtam. Emlékszem, hogy régebben, amikor rádiós műsorokban kellett beszélgetni (például Szilágyi Jánossal¹⁰) vagy a kilencvenes években, amikor tévés műsorokba hívtak meg, volt bennem valamifajta féltékenység. Idősebb koromra uralkodott el bennem a kifejezés és a szórakoztatás iránti vágy; most már kicsit tényleg úgy érzem, hogy olyan vagyok, mint apám, Darvas Szilárd¹¹; bár ő egészen zseniális szinten művelte ezt. Meg is tanultam néhány jelenetét, például a *Slágermagyarázatok*at, azok nagyon mókásak. Valamikor 1945 után kezdte csinálni. Ő költőként indult, eleinte publikált is, többek közt a *Magyar Csillagban*, aztán a felszabadulás után (igyekszem kerülni ezt a szót, mert a fiataloknak fura lehet ez a kifejezés) lassacskán bekerült ebbe a közegbe, és pillanatok alatt nagyon megszerették. Tulajdonképpen kommunista újságíró volt egy ideig, eleinte elég harcos, éles hangú, agitativ cikkeket írt, van is belőlük valahol egy gyűjtemény. Komoly verseket viszont egy idő után nem nagyon költött, inkább filmforgatókönyvekkel foglalkozott, kabarékban szerepelt. Zseniális konferanszié volt, hihetetlen előadói érzékkel. Kellér Dezső¹² meg apám voltak a nagy nevek és arcok akkoriban. Volt, aki azért szerette jobban apámat, mert lendületesebb volt. Gyerekkoromban láttam őt szerepelni, elvittek a kabaréba meg a bábszínházba, úgyhogy ez a későbbiekhez is adhatott valamilyen lökést. Sennyei Verát¹³ például hallottam élőben énekelni apám szonóját...

Papp Máté:

Ez talán a *Pesti villamos* lehetett?

---

⁷ Nádasdy Ádám (1947) nyelvész, költő, műfordító, esszéista, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Angol–Amerikai Intézetének oktatója.

⁸ Gyabronka József (1953) Jászai Mari-díjas színművész a vonatkozó Shakespeare-előadásban Alonsót, Nápoly királyát alakította. (Ld. még: <https://www.orkenyszinhaz.hu/hu/musor/a-vihar>)

⁹ Bagossy László (1967) Jászai Mari-díjas színházi rendező, író, költő, kritikus, habilitált egyetemi tanár. 2013 augusztusától 2018 szeptemberéig a budapesti *Örkény István Színház* társulatának tagja volt. 2018 januárjától a Színház- és Filmművészeti Egyetem Színházművészeti Intézetének vezetője. 2021 februárjában huszonhat tanártársával együtt elhagyta az SZFE-t; jelenleg a *Freeszfe Egyesület* elnökségének tagja.

¹⁰ Szilágyi János (1936) újságíró, műsorvezető, riporter.

¹¹ Darvas Szilárd (1909–1961) költő, humorista, konferanszié. A második világháború előtt Szarvas Dénes álnéven jelentek meg humoros írásai. Az ötvenes években Gábor Béla társaságában műfajt teremtett a bábszínházban.

¹² Kellér Dezső (1905–1986) író, humorista, dramaturg, konferanszié, érdekes és kiváló művész, a *Vidám Színpad* örökös tagja.

¹³ Sennyei Vera (1915–1962) színésznő, érdekes művész. A vígjátékoktól a drámáig, az operettekől a szonóéneklésig több műfajban sikerrel szerepelt. Számos filmben nyújtott emlékezetes alakítást.

Darvas Ferenc:

Nem, azt én csináltam, tizenhat éves koromban, amikor meghalt apám, megzenésítettem egy versét az emlékműsorához. Mezei Mária¹⁴ énekelte és én kísértem zongorán. Nagyon lámpalázás voltam, de nagy élmény volt őt kísérni. Valaki kitalálta ezt a „Pesti villamos” címet, és így is van fent az interneten, de igazából *A villamos balladája* volna az eredeti vers címe. Szóval van egy ilyen örökség, de nagyjából csak az örkényes munkák környékén kezdtem el a színpadi helyzetekben feloldódni. Szilágyinál, interjúhelyzetben meg még állatira zavarban voltam, mert ő nagyon erősen érzékeltette a „macsóságát”, és ez zavarba tud hozni olyan embereket, akik nem ennyire férfiasak vagy milyenek. Talán most már nem annyira hozna zavarba mindez, könnyebben is tudok beszélni a hasonló szituációkban. Itt volt az ideje, mert már hetvenhét éves vagyok, de az ember mindig tanulhat, egyre jobban megismerheti magát!

Ahogy most látom magam, nagyon erős bennem az apámtól is örökölt szórakoztató hajlam, de csak az utóbbi időben jött elő igazán. Mérhetetlenül sok viccet, anekdotát és ilyesfélét tudok, mert ezeket valahogyan automatikusan megjegyzem. Minden komolyabb ismeretet kidob a szervezetem, egy csomó mindenben szinte óvodás szinten vagyok, sok dologban teljesen járatlanul és tájékozatlanul, viszont az ilyen marhaságok megmaradnak. A fiaim is közel vannak ehhez a szórakoztató világhoz, bár ők nagyon más jellemek. Bencének¹⁵ például elképesztő parodisztikus érzéke van, egy pillanat alatt meg tudja fogni az embereket. Dolgozott korábban Ascher Tamással,¹⁶ és egy-két mondattal már őt is meg tudja idézni: megszólal, és már ott is van előtted az Ascher... Nem olyan értelemben parodista, mint mondjuk Gálvölgyi János,¹⁷ de ő is valahogy visszaadja a másik ember lényegét, kiemelkedő karikatúrisztikus képességei vannak.¹⁸ Fellini¹⁹ is ilyen éles szemű ember volt, aki jól meglátta a másik emberben a humorforrást. Akik ilyen jó emberismerők, általában jól tudnak rajzolni is, de én például soha életemben nem tudtam, és az emberismeretet sem űzöm ilyen magas szinten. Sokszor mondom Bencének, hogy „ha te ott lettél volna, megmondhattad volna rögtön, ez és ez miféle ember, miféle karakter”, mert felismerem az olyan szituációkat, amelyeket ő nagyon élesen látna.

Papp Máté:

A te élesen kivehető kontúrjaid (baseballsapka, fehér ing, sötét nadrág, futócipő, egyebek), illetve a kísérő zongorista, színházi muzsikus karakterjegyeid mellett találhatunk homályosabb részeket is az életutad kapcsán, mondjuk a szerzői személyiségedben.

---

¹⁴ Mezey Mária (1909–1983) színésznő, érdemes és kiváló művész.

¹⁵ Darvas Benedek (1976) zenész, zeneszerző. Édesapjához, Darvas Ferenchez hasonlóan színház körüli zenei feladatok határozták meg pályafutásának első éveit. Darabjai megtalálhatók a *Nemzeti Színház*, a *Pintér Béla és Társulata* és több vidéki teátrum repertoárján. Nagyapjával, Darvas Szilárddal a bábos hagyomány nem szakadt meg. Édesapja, testvére Darvas Kristóf mellett ő is komponál zenét az egyik legrégebbi színházi műfaj előadásaihoz. A színházi munkák mellett többek között a *Cabaret Medrano* és a *Vasárnapi Gyerekek* alternatív formációk tagja. Pataki Éva a *Nagyvárosi mesék – Darvas Ferenc zeneszerző, zongorista* című dokumentumfilmjében – ritka alkalom – a „Darvas triumvirátus” együtt szerepelt. (Forrás: Wikipédia)

¹⁶ Ascher Tamás (1949) Kossuth- és Jászai Mari-díjas rendező, egyetemi tanár, érdemes művész. Ascher Oszkár előadóművész, rendező, színházigazgató fia.

¹⁷ Gálvölgyi János (1948) Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, parodista, szinkronszínész, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

¹⁸ Darvas Benedek és Czitrom Ádám underground paródia albuma *Láttalak, Hallottalak, Elkövetlek* címmel jelent meg 2018-ban. (Ld. még: „Kiss Tibi szavaival élve »az önálló entitás és a paródia között billegve« szólnak meg Darvas Benedek és Czitrom Ádám underground karikatúrái a lemezen, amely – a múltidéző jelleg ellenére – talán az előző év egyik leginnovatívabb, legszellemesebb hazai zenei megnyilvánulása volt.” <https://ujforras.hu/dalok-a-lyukas-memoriabol/>)

¹⁹ Federico Fellini (1920–1993) olasz filmrendező és forgatókönyvíró.

Zeneakadémiát végeztél, miközben – ne érts félre – nem úgy festesz, mint egy élére vasalt, igazán komoly zenész...

Darvas Ferenc:

Szerintem ez is alkati dolog. Én, ugye, elvégeztem a Zeneakadémiát, de már kezdettől fogva látszott, hogy belőlem sosem lesz komolyzeneszerző, avagy komoly zeneszerző, mert a mesterséget nem tanultam meg úgy, ahogyan ott meg szokták vagy ahogy megszokták. Fiatalkoromtól kezdve pingpongoztam, és ez sokkal jobban lefoglalt, mint a Zeneakadémia, amit – legyünk őszinték magunkhoz – jóformán egy az egyben ellógtam. Nyilván sok mindent fölszedtem magamra, de nem volt bennem olyan érzés, hogy megfeleltem volna az elvárásoknak. A stílusgyakorlatokra jól ráéreztem, de nem állt hozzám közel az az ötlet, hogy komponáljak. Olyan emlékeim vannak csak, hogy a margitszigeti Majakovszkij Színpadon Zsoldos Imre²⁰ játssza azt, hogy... [dúdol] Meg ilyenekre emlékszem inkább: szovjet és csehszlovák kémfilmek, bűnügyi filmek, régi bábszínházi darabok zenéire. Szóval az én fülemben az a fajta zene van benne, ami egy már éppen „kihalófélben” lévő generáció fülének lehetett ismerős. Amit az utca embere ismert. Ez tulajdonképpen a szórakoztató zene világa. Tele van a fejem régi operettmelódiákkal, órákig tudom ezeket játszani, de szinte csak és kizárólag a tonális „napi” zenéket. Úgy érzem magam néha, mintha New Orleansban lennék, ahol állítólag állandóan hallani lehet, hogy egy-egy banda keresztülmegy az úton, rézfúvósok fújnak minden utcasarkon, mindenhol muzsikások... Szóval bennem az marad meg, ami könnyen megragadható, fülbemászó, felfogható, melodikus, nem az úgynevezett magasművészeti zenék. Ettől függetlenül nekem Bartók Béla²¹ művei a legmagasabb szinten vannak, különösen a *Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára*, amit a világ egyik legnagyobb zenéjének gondolok. A komolyzenéből talán Chopin²² volt rám a legnagyobb hatással; egyrészt az improvizálási készsége miatt, másrészt tetszik, hogy szalonokban játszott. A táncdal- és könnyűzenekísérés műfajában egyébként a mai napig érezhető Chopin hatása.

Mégis a varieté, a kabaré, a music hall világa áll igazából közel hozzám, alkatilag arra vagyok hajlamos, hogy ezekhez a zenékhez tegyek hozzá valamit. Ez egy „felfogható” zenei világ, dallamokkal, harmóniákkal, jazzes fordulatokkal; de mégsem jazz ez, mert az is egy teljesen más, elvont világ, saját nyelvvvel. Azt hiszem, ha valaki otthonosan mozog abban a műfajban, nagyon tudja a figurákat, akkor nem igazán van átjárása máshova; ezért én jazzzenészként úgy érezném, hogy le vagyok cövekelve. Persze közben ott van Szakcsi,²³ aki egészen zseniális muzsikus volt, de írt musicaleket is. Nekem éppen az tetszik, hogy ezerféle stílus van, kicsit ilyen, kicsit olyan. A filmzenék közül is Nino Rotát²⁴ szeretem a legjobban...

Papp Máté:

---

²⁰ Zsoldos Imre (1919–1985) karmester, trombitás. 1948-tól a Magyar Rádió munkatársa, majd a Magyar Rádió Táncczenekarának karmestere és szólistája. Később létrehozta a *Stúdió 11* zenekart. Az 1970-es évektől kezdve vendégszerepelt Kubában, Svájcban, az NSZK-ban, az USA-ban, Ausztráliában és Brazíliában. Két önálló nagylemeze, zenekarral körülbelül húsz kislemeze jelent meg.

²¹ Bartók Béla (1881–1945) posztumusz Kossuth-díjas zeneszerző, zongoraművész, népzenekutató, a közép-európai népzene nagy gyűjtője, a Zeneakadémia tanára. a 20. század egyik legjelentősebb zeneszerzője.

²² Frédéric François Chopin (1810–1849) lengyel zeneszerző és zongoravirtuóz.

²³ Szakcsi Lakatos Béla (1943–2022) a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész és zeneszerző, érdemes művész.

²⁴ Giovanni „Nino” Rota Rinaldi (1911–1979) olasz zeneszerző, akit filmzenéi tették világhírűvé. Fellinihez szoros barátság is fűzte. Élete utolsó éveiben számos nagy költségvetésű hollywoodi, illetve nemzetközi produkcióban dolgozott, többek közt a *Waterloo* (1970), *Halál a Niluson* (1978) vagy a *Hurrikán* (1979) zenéjét szerezte.

Valóban, Fellini amarcordos miliője,²⁵ hangulatkavalkádja sokszor kiérezhető a zongorafutamaidból, akárcsak egy-egy lejtésből, dallamvezetésből is. De vajon milyen nemű áttételekkel, fordításokkal?

Darvas Ferenc:

*A turnéban*²⁶ is volt egy dallam, ami sajnos nem annyira jött ki, csak úgy lappangott. Sokszor elsütöttem azt a poént, hogy ha Nino Rota ott a felhők fölött hallaná ezt a szerzeményt, valami olyasmit mondana, hogy „Francesco, ez nem lett rossz!”. Cseh Tamás²⁷ is „játszotta” ezt a filmben, de egy nagy trombitaszóló is elhangzik benne; csak sajnos nem tudott érvényesülni, kicsit a háttérben maradt, mert kiesett az a jelenet, mikor Benedek Micu²⁸ találkozik a milliomosokkal... (zongorázik) Szóval ez csak úgy a távolban szólt, erősen Nino Rotás... Ő egy nagyon képzett zenész volt, kitanulta a mesterséget. Egy bizonyos határig persze én is el tudok menni errefelé, de vannak gátjaim. Például a Casanovában²⁹ szerepel az úgynevezett „madárzene”, amihez már egy magasabb szintű zenei, szakmai tudás szükséges, mint ami nekem van. Ő meg tud írni egy szimfóniát, de én megmaradtam azon a szinten (a kuplé, a sanzon, a mesejáték szintjén), amit nem is igazán akartam túllépni. A hangszerelést még valahogyan megoldottam, hiszen Gézának³⁰ mind a három filmjében harminc-negyventagú zenekar szólalt meg. De nem volt bennem olyan ambíció, mint például Selmeczi Gyuriban,³¹ aki operát is ír. Persze rengetegen végzik el a Zeneakadémiát úgy, hogy aztán mást csinálnak. Én sem tanultam meg mindent, mert nem volt meg hozzá a megfelelő szorgalmam. Nem Petrovics Emil³² vagy Lendvay Kamilló³³ útját jártam, mert ők olyan területeken mozogtak, ahova én sosem merészkedtem el.

Huszonéves koromban viszont nagy rutint szereztem a rádió egyik sanzonos műsorában, fontos időszak volt ez számomra. Borzasztóan sajnálom azokat, akik most úgy nőnek fel, hogy nincs ilyen lehetőségük, mint amilyen nekem volt ott a rádióban. Hihetetlenül sok dalt lehetett megzenésíteni, a hangszereket, a hangszerelést is meg lehetett ismerni, tanulni, kitalálni dallamokat, slágereket... A rádiószínház munkája is egy abszolút alkalmazott jellegű dolog: dalszövegeket zenésítettem meg, de került olyan munka is, ami már-már a szimfonikus zene határát súrolta. Ez az *alkalmazott* most nem pejoratív, inkább úgy éreztem magam, mint egy mesterember. Ahhoz viszont kell egy érzékenység, hogy melyik színésznek és karakternek mi áll jól. Amikor Regős Jancsi³⁴ csinálta a *Frutta di mare* előadást a Szkénében (annak volt egy

---

²⁵ Az *Amarcord* 1973-ban készült színes, olasz–francia film. Noha Federico Fellini világsikerű alkotását önéletrajzi jellegű műnek tartják, a rendező kitartóan cáfolta, hogy valóban saját fiatalkori élményei ihlették.

²⁶ *A turné* 1993-ban bemutatott filmszatíra Töröcsik Mari, Benedek Miklós és Eperjes Károly főszereplésével; forgatókönyvírója és rendezője Bereményi Géza, operatőre Kardos Sándor, vágója Losonci Teri, zeneszerzője Darvas Ferenc.

²⁷ Cseh Tamás (1943–2009) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zeneszerző, énekes, színész, előadóművész, rajztanár. Szerzőtársai Bereményi Géza és Csengey Dénes voltak.

²⁸ Benedek Miklós (1946) Kossuth- és Jászai Mari-díjas színész, rendező, érdekes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

²⁹ A *Casanova* 1976-ban bemutatott színes, olasz–amerikai filmdráma. Federico Fellini alkotása a legendás velencei kalandor és nőcsábász, Giacomo Casanova emlékiratainak motívumai alapján készült.

³⁰ Bereményi Géza Sándor (1946) a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-, József Attila- és Balázs Béla-díjas író, dalszöveg- és forgatókönyvíró, filmrendező, a zalaegerszegi *Hevesi Sándor Színház* örökös tagja.

³¹ Selmeczi György (1952) Kossuth- és Erkel-díjas zeneszerző, zongoraművész, karmester, operarendező, érdekes művész, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia Miskolci Területi Csoportjának tagja.

³² Petrovics Emil (1930–2011) kétszeres Kossuth-díjas és kétszeres Erkel Ferenc-díjas zeneszerző, érdekes és kiváló művész.

³³ Lendvay Kamilló (1928–2016) Kossuth- és Erkel-díjas zeneszerző, karmester.

³⁴ Regős János (1953) színész, rendező, a Szkéné Színház igazgatója. Több formáció tagja volt (*Arvisura*, *Utolsó Vonal*), jelenleg a *Picaro-Szkéné* koprodukciók színésze, rendezője.

prózai változata, de aztán dalok is kerültek bele), akkor minden színészt meghallgattam, és aszerint, hogy milyen énektudással rendelkeztek, mi állna jól nekik, az jött végül ki, hogy mindenki jól meg tudta csinálni, amit írtam neki. De a zenei karakterek karikatúrái jobban megvannak... Sőt, olyat is csináltam, hogy eljátszottam színészeket. Szolnokon nagyon sokszor marhaskodtunk a klubban a nyolcvanas években, Tóth Jócó,³⁵ Zala Márk³⁶ is ott volt (utóbbi egyszer szétrúgta a pianínót, amikor be volt rúgva...) Szóval azzal szórakoztam, hogyan lehetne eljátszani valakit. Ezt aztán Vámos Miklós³⁷ műsorában is elsütöttem, ő pedig azt kérte a végén, hogy játsszam el magamat is. Ez egy nehéz műfaj, mert benne van a becsületsértés veszélye.

Papp Máté:

Mintha mindig is egymásnak feszült volna az elit művészet és a szórakoztató zene, az úgynevezett kortárs művészet, illetve a magas minőségű popipar. Ugyanakkor vannak kivételes korszakok: a harmincas–negyvenes évek dalai például esztétikai szempontból, mesterségbeli vagy költőiség tekintetében magasan kvalifikált szerzőket, szerzőpárosokat feltételeznek, a kiváló akkordfűzésekről, harmóniamenetekről, hangszerelési leleményekről, prozódiai bravúrokról nem is beszélve. Az olyan szerzeményeknek pedig, mint amilyenek Seress Rezső³⁸ dalai (vagy éppen a ti *Ősz hajú nénikétek az Eldorádóból*³⁹) szélesebb közönségnek szólnak ugyan, mégis rendkívüli mélységekkel bírnak.

Darvas Ferenc:

A Géza azt akarta, hogy az eredeti *Yiddische Mamme*⁴⁰ legyen a filmben... (zongorázik) Ha ezt én írtam volna, akkor most milliomos lennék! De mikor ezen a filmzenén, 1987–88-ban elkezdünk dolgozni, kiderült, hogy nagyon sokat kéne fizetni az eredeti dal felhasználásáért, úgyhogy megpróbáltunk írni valami hasonlót... (zongorázik) Pillanatok alatt elkészült a dolog: Géza telefonált, mondott két sort, én visszaszóltam neki, elénekeltem egy-egy részletet, ésatöbbi. A hangszerelésben csináltam egy érdekes dolgot: a legvégén, a drámával behoztam egy rezes bandát, ami kissé olyan hatást kelthetett, mint mikor Ascher a *Három nővér* legvégére katonazenét képzelt el... (zongorázik) Volt egy film, még az ötvenes években, hogy *Szállnak a darvak*.⁴¹ Batalov⁴² és Szamojlova⁴³ játszott benne, megrázó, csodálatos film. Úgy végződik, hogy jönnek haza a háborúból a katonák, és kimegy egy nő a többiekkel eléjük, de az ő férje nem jön; és itt is egy ilyen borzasztó nagy katonazene szól, iszonyú hatásos és érdekes ez az

---

³⁵ Tóth József (1955) Jászai Mari-díjas színész. Pályáját a 25. Színházban és a Várszínházban kezdte. 1981-től a Győri Kisfaludy Színházban szerepelt. 1983-tól a szolnoki Szigligeti Színház tagja. 1991-től a Budapesti Kamarában és a Katona József Színházban játszott. Alapító tagja a Bárka Színháznak, 1997 és 2001 között volt a színház művésze. 2001 óta a Kolibri Színház és Pintér Béla társulatának tagja. Rendezéssel is foglalkozik.

³⁶ Zala Márk (született: Márkus László) (1949–1985) színész, költő. 1971-től 1976-ig a 25. Színház tagja. 1978-tól a győri Népszínház, 1981-től a Győri Kisfaludy Színház, 1982-től haláláig a szolnoki Szigligeti Színház művésze volt. Első sikereit – még főiskolásként – Zolnay Pál filmjeiben (*Arc*, *Fotográfia*) aratta. Legismertebb szerepét Gothár Péter 1985-ös *Idő van!* című filmjének férfi főszereplőjeként alakította.

³⁷ Vámos Miklós (1950) József Attila-díjas író, forgatókönyvíró, dramaturg, kiadóigazgató, műsorvezető. A szóban forgó műsor elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=wmCZMrmBVCs>

³⁸ Seress Rezső, eredeti nevén Spitzer Rezső (1899–1968) zeneszerző, zongorista. Az egyik leghíresebb örökzöld dal, a *Szomorú vasárnap* (Gloomy Sunday) zenéjének szerzője. A dalt több mint száz nyelven adták elő.

³⁹ Az *Eldorádó* 1988 második felében készült színes és fekete-fehér filmdráma, Bereményi Géza rendezésében, Eperjes Károly főszereplésével, Kardos Sándor operatőri munkájával. 2012-ben bekerült a Magyar Művészeti Akadémia tagjai által kiválasztott legjobb 53 magyar alkotás közé.

⁴⁰ A *My Yiddische Mamme*-t Jack Yellen és Lew Pollack írta, és először Willie Howard rögzítette; Vaudeville-ben Belle Baker és Sophie Tucker tette híressé. Tucker 1925-ben kezdte el énekelni, saját édesanyja halála után.

⁴¹ A *Szállnak a darvak* (Летят журавли) 1957-es fekete-fehér szovjet film, Mihail Konsztantyinovics Kalatozov filmrendező legismertebb játékfilmje. Az első szovjet film, ami elnyerte az Arany Pálmát.

⁴² Alekszej Vlagyimirovics Batalov (Алексей Владимирович Баталов) (1928–2017) orosz színész, filmrendező.

⁴³ Tatyjana Jevgenyjevna Szamojlova (Татьяна Евгеньевна Самойлова) (1934–2014) orosz-szovjet színésznő.

ellensúlyozás, hogy a zene vidám és indulószerű ebben a szituációban. Szóval a Géza-filmekben is vannak ilyen drámai zenék...

Látod, ezek a dolgok sem abba az irányba mennek, hogy... („kortárs” komolysággal, kakofón zongorázik) Nekem ez nem természetes. Amikor ilyennel próbálkoztam, azt éreztem, hogy *ne hülyéskedj már, ez nem te vagy*... Én csak saját magamat tudom adni, és mindez a mesejátékokban, színházi kísérőzenékben működik jobban. De sokszor érzek olyasmit is, hogy van az én dallamaimban valami, amitől a saját közegükben, ebben a műfajban kiemelkedőnek számítanak; nem biztos, hogy más kitalálta volna őket. Van pár jól sikerült némafilmkíséretem is, ami abszolút improvizáció; nem arra megy ki a dolog, hogy mondjuk ragtime-ot akarok játszani, hanem hogy lekövessem a film dramaturgiáját, kvázi szinkronizáljam a némafilmet. Ilyenkor szinte megfeledkezem a technikai apparátusról és tökéletesen feloldódom. Ez úgy néz ki, hogy megy a film, és te megszűnsz létezni – a zene pedig magától jön. Ezt még 2013-ban csináltam az Örökmozgóban, ahol volt egy ilyen ötnapos, magyar vonatkozású régifilmfesztivál, ahol minden este játszottam, lekísértem egy-egy filmet. Nem vagyok öntömjénező, eléggé jól átlátom magam, ezért nem szoktam túlzásokba esni, de van egy olyan kíséretem, amit (a többihez hasonlóan) felvettem egy kis diktafonnal, és most jöttem rá, egy éve, amikor újra megnéztem-meghallgattam, hogy ez már a világbajnok kategória! Ugye, a pingpongban az ember látja a szinteket, hogy nálam ennyivel és ennyivel jobban játszanak, a magyar válogatott sehol nincs a kínaihoz képest stb. Ez a filmkíséret, ha a pingpongos hierarchia szerint gondolkodom, tényleg világbajnok darab; ami azt jelenti, hogy ha ezt a filmet bárki „leimprovizálja” zongorán, és egy objektív bizottság mindenkit meghallgat, ők is arra jutottak volna, hogy nem lehet jobban megcsinálni, mint ahogy én megcsináltam. Stílusban is el van találva, a filmmel is harmóniában van, nem is igazán értem, hogyan sikerült, csoda történt, amikor ott ültem az Örökmozgóban, annál a pianínónál. Egyszerűen felfoghatatlan számomra is – csak ment a film és játszottam... Mikor átnéztem ezt a tizenhárom vagy tizennégy filmzenét, ott lapult köztük ez az egy. Nem tudnám még egyszer ugyanígy eljátszani, de mégis megvan ez az egy órányi anyag, amivel kapcsolatban létrejött bennem egy magabiztosság, hogy bár nem tudok szimfóniát írni, de megnézném a Kocsis Zolit,⁴⁴ ahogy ezt utánam csinálja...! Persze lehet, hogy mondjuk Franciaországban ott éldegel egy másik Darvas Feri, ezt nem tudhatom – ennek ellenére állítom, hogy ezt a filmet ennél tényleg jobban nem lehet lekísérni.

A némafilmet egyébként egy olasz ember készítette, de egy Petrovics nevű, félig-meddig magyar pasas volt benne a bonvivánszerű figura. A film egy kicsit sajnós el lett szűrve (1929-ben készült, akkor kezdődött a világválság), mert megváltoztatták a végét: teljesen nyilvánvaló, hogy ez egy dráma, ahol a pasas elhagyja a nőt, és a nő ezért végül vonat alá kerül. De a film menedzsere vagy producere ragaszkodhatott hozzá, hogy mégis legyen valami kényszer-happyend, és azzal fejeződik be a film, hogy a nő mégsem halt meg, és összeházasodnak a pasival. A filmes szakemberek szerint ez nem egy kiemelkedő mozi, inkább közepes, de érzelmes és megható. Szóval itt megtapasztaltam azt a bizonyos „angyalátszállást”, de ez csak egyszer sikerült, sem előtte, sem utána nem történt hasonló. Azért mondtam el most ezt, hogy megmutassam, milyen minőségben tudhatja magát az ember néha, ha véletlenszerűen is. Elkezdtem nézegetni, hogy mit csináltam eddig, mi lehet az, amit másokhoz képest jobban vagy éppen rosszabbul csináltam, és arra jutottam, hogy abban a műfajban, amiben dolgozom, ezekben a három-négy hangos dolgokban talán tehetségesebb vagyok másoknál, akik szintén ezzel próbálkoznak.

---

⁴⁴ Kocsis Zoltán (1952–2016) kétszeres Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, karmester és zeneszerző, 1997–2016 között a *Nemzeti Filmharmonikus Zenekar* főzeneigazgatója, érdemes és kiváló művész, a kortárs magyar zene egyik legmeghatározóbb alakja.

Papp Máté:

Cseh Tamásról mondják sokan, hogy három akkordot játszott, hangterjedelme sem volt nagy, nem tudott profin gitározni, de mégis mindig körül vette egyfajta aura. Ráadásul nagyon jó dalokat, rendkívüli minőségű szövegekkel adott elő – nem mellesleg kompromisszumoktól mentesen –, így majd minden fellépése alkalmával a saját határain belül nőtt túl valamiképpen (az elvileg) korlátozott képességein.

Darvas Ferenc:

Nála is az előadás a lényeg, ő is egy vérbeli előadói tehetség. Nagyon szeretem, ahogyan énekel, akkor is, ha a kíséret zeneileg nem olyan erős. És fontos nála a karakter is, mert amikor mások éneklnek el a dalait, az már általában nem igazán szokott működni; az ő előadásában viszont egybeolvad a szöveg az ő sajátos muzikalitásával. Nem volt kimondott zeneszerző, megvoltak a határai a zenéjének, de nem éreztem, hogy bármi hiányozna belőle, mert így volt tökéletes.

Egyébként az *I sput a spell on you* című dalban⁴⁵ is érzek valami olyasmit, hogy alig van dallama, de abban van valami... ami nagyon messzire vezet. Itt vannak ezek a drámai kitörések, amelyeket szavakkal nagyon nehéz pontosan megfogalmazni, de talán jó példa lehet erre az érzetre a hatvanas évekből az *I put a spell on you!* Ez az ordító dolog, ami megvan a spanyol flamenco énekesekben is, a fájdalmas, balladisztikus, már-már zokogó, bömbölő, expresszív előadásmód pedig mindig rendkívül közel állt hozzám, nagyon megfogott a *House of the Rising Sun*ban⁴⁶ is ez a dolog.

Papp Máté:

Hát Viszockij⁴⁷ hangjában – az ugyancsak balladisztikus prozódia mellett – az elsőprő erő?

Darvas Ferenc:

Viszockijt én nem nagyon ismerem. Megvan benne ez a rettentő expresszivitás, az kétségtelen, csak oroszul van az egész, egy bűdös szót nem lehet érteni, zeneileg pedig nekem nem elég érdekes. De a kifejezés ereje mindenképpen benne van, nagyon drámai az egész, igen.

Papp Máté:

És Dévényi Ádám⁴⁸ dalköltészetéről mit gondolsz?

Darvas Ferenc:

Épp rá gondoltam, már a nyelvemen volt a neve! Őt is zseninek tartom. Elképesztő előadó volt, aki hihetetlenül tudott megformálni egy-egy szót vagy szótagot. Van pár felvételem tőle, mert volt, hogy elmentünk hozzá valahova az Üllői útra, amikor vokalistákat toborzott,

---

⁴⁵ Az *I Put a Spell on You*-t Jalacy „Screamin' Jay” Hawkins írta, komponálta és rögzítette 1956-ban. A kultikus dalt számtalan előadó feldolgozta, többek közt Nina Simone, Marilyn Manson és a *Creedence Clearwater Revival*.

⁴⁶ A *House of the Rising Sun* (avagy a „Rising Sun Blues”) egy tradicionális népdal/népballada, amely a *The Animals* brit rockegyüttes 1964-es feldolgozása révén vált a világ első folk-rock slágerévé.

⁴⁷ Vlagyimir Szemjonovics Viszockij (Владимир Семёнович Высоцкий) (1938–1980) szovjet-orosz színész, költő, bárd.

⁴⁸ Dévényi Ádám (1957–2016) dalszerző, dalszövegíró és előadó. Nevéhez olyan népszerű dalok (dalszövegek) fűződnek, mint a *Közeli helyeken* vagy az *Adj helyet magad mellett*; szerzeményei közül a legismertebbeket a *Bikini* vitte sikerre. Pályatársai kimagasló tehetségként, korának kiemelkedő lírikusai közt tartották számon.

eljátszott nekünk néhány számot. Előkerültek harmincas évekbeli dalok meg Postásy Juli⁴⁹-félék is; na, ő is borzasztóan tetszett nekem, ahogy énekelte a *Tíz óra múltat* – valamit nagyon tudott. Szóval az Ádám énekelt nekünk, és egészen máshogy szólnak ezek a felvételek, mint egy stúdiólemez, mert hallatszík rajtuk, hogy ezeket nekünk mutatta meg. Ráadásul volt egy olyan szám is, amit egy lánynak kellett volna énekelni, mert így lett megírva, és mégis jól állt Ádámnak, nem is tudom elképzelni, hogy ezt egy nő (vagy bárki más) ilyen jól elő tudná adni.

Papp Máté:

Egy ideig Börcsök Enikő⁵⁰ volt az énekesnője, aki, ugye, *A turnéban* is feltűnik...

Darvas Ferenc:

Igen! Ádám halála után sokat beszélgettem a volt élettársával, aki átküldött nekem sok szép (és nagyon depresszív) dalt. Talán ezeket hallgatva ismertem fel igazán: annak, hogy úgymond szépséghez jusson az ember, nagyon gyakran az az ára, hogy valahogyan elfogadja a szomorúságot, ami ezekben a dalokban benne van. Chopin kapcsán is izgatott ez a kérdés, hogy a csodálatos szépség és a szomorúság hogyan érnek össze benne, el is kezdtem elemezgetni magamban, hogy mitől olyan a Piaf,⁵¹ amilyen, mitől olyan a Billie Holiday⁵²... és oda lyukadtam ki, hogy attól tudnak ezek igazán szépek lenni, mert drámai sötétség van bennük.

Papp Máté:

Neked meg kell küzdened a melankóliával, mint olyannal? Hogy egészen elmélyíts magadban valamit?

Darvas Ferenc:

Volt, hogy ez csak úgy kijött belőlem. Megtalálható a YouTube-on egy felvétel, amin egy Kormos István-verset⁵³ éneklek, ez a *Három napja szívemen*... Nekem ez az egyik nagyon nagy kedvencem ebből a szempontból.⁵⁴ Amikor ezt a dalt Viktor Matyinak⁵⁵ elküldtem, azt írta vissza: „Feri, túl sok Chopint játszol mostanában... Ez egy vidám dal, egy szerelemnek az újramezdése...” Én viszont valami mást fogtam meg az egészben, nekem ez a kapcsolatteremtés vagy a szerelem lehetetlenségéről szólt. Kákonyi Árpinnak például (akit már említettem és aki nagyon komoly zeneszerző, de nyitott muzsikusként remekül érzi ezeket a könnyebb műfajokat is, szóval ő is egy univerzális pali) annyira megtetszett, hogy azt írta nekem, hogy ő még nem is hallott ilyen szépet... Később ő maga is írt egy dalt, aminek a nyomtatott kottájába bele van írva, hogy ez az én hatásomra született, *Tribute to Darvas Feri*, tehát hogy ez az én dalom. A sanzonnak a sajátossága nyilvánulhat meg ebben a Kormos István-versmegzenésítésben...

---

⁴⁹ Postásy Júlia (1955) énekesnő. Az 1970-es években vokalistaként kezdte, majd zenekart alapított, később szólópályára lépett. 1986-ban közös albuma jelent meg Dévényi Ádámmal, *Nincs kegyelem* címmel, melyen a második világháború korszakának slágereit dolgozták fel. Ugyanebben az évben a *Macskafogó* című rajzfilm *Miú, mi újság* című betétdalát énekelte. 1993-ban Lerch István és Horváth Charlie közreműködésével jelent meg önálló albuma, a *Veled vagy nélküled*.

⁵⁰ Börcsök Enikő (1968–2021) Jászai Mari-díjas színésznő, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, egyetemi tanár.

⁵¹ Édith Piaf, eredeti nevén: Édith Giovanna Gassion (1915–1963) francia szonénekesnő, szonészerző, színésznő.

⁵² Billie Holiday, eredeti nevén: Eleanora Fagan Gough (1915–1959) amerikai blues- és dzsesszénekesnő.

⁵³ Kormos István:

⁵⁴ Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=Lqq38I7jI4o>

⁵⁵ Victor Máté/Maty (1945) Erkel Ferenc-díjas zenész, zeneszerző

Papp Máté:

Igen, mert ha mondjuk Piafra gondolok, akkor benne is jócskán van színpadiasság, miközben kitárulkozás is, és mindennek van egy furcsa, olykor letaglózó egyvelege. Tehát adott a pózyszerűség, a modor, meg közrejátszik egy vallomásosság is ebben a sanszonszerű kevert világban. Nagyon érdekes, hogy mikor üti át az egyik a másikat, mikor válik hamissá valami, és mikor valósul meg az, amikor már egyáltalán nincs távolság a dal és az előadó között...

Darvas Ferenc:

Ez az érdekes szerintem is ebben a műfajban. Piaf pedig... egészen rendkívüli csoda, ahogy ő énekel... Nekem Ruttkai Évával⁵⁶ volt szerencsém előkészíteni egy sanzonetet, valamikor a hatvanas évek végén vagy a hetvenes évek elején, ahol egy (talán XVI. századi) költő versét is megzenésítettük. Ebből sajnos nem maradt felvételem; még szegény Paudits Béla⁵⁷ küldte el nekem anno, de nem tudom, hogy ő hogyan és miképpen juthatott hozzá, mert mindez olyan régen volt, hogy szinte még rádiófelvételek sem voltak abban az időben.

Papp Máté:

Bence fiad megmerítkezett a budapesti underground kultúrában, de a beat (h)öskorszakához is jócskán van zeneileg köze. Ezekbe a berkekbe nem volt, ha nem is bejárásod, de némi betekintésed?

Darvas Ferenc:

Nekem ehhez nem igazán volt érzékem. Egyszer-kétszer csináltam ilyeneket, amikor ez volt a feladat. Koltai Robinak⁵⁸ volt az *Ámbár tanár úr* című filmje, ott valamennyire meg tudtam oldani a feladatot (Somló Tamás⁵⁹ énekelt), de az a műfaj annyira nem állt közel hozzám. Volt még egy hasonló dolog Gyarmathy Livia⁶⁰ filmjénél, aminek a végén éppen egy olyasmi zene kellett, mint amiről az *I put a spell on you* kapcsán beszéltünk. Varga Miklós⁶¹ énekelt és Bereményi Géza írta a szöveget, az volt a refrén, hogy „légy szabad, légy szabad...”⁶² Egyszer találkoztam Pajor Tamással,⁶³ és ő is megjegyezte, hogy ez mennyire tetszett neki.

Ugyanakkor nagyon sok *Trabant*⁶⁴ hallgattam, mert volt egy ilyen vándorkazetta, amit mindenki lemásolt magának. Nagyon szerettem ezeket a dalokat. Ezek az ős-Trabant-szalagok,

---

⁵⁶ Ruttkai Éva (1927–1986) Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színésznő, érdemes és kiváló művész; Latinovits Zoltán élettársa.

⁵⁷ Paudits Béla (1949–2018) Jászai Mari-díjas színművész, énekes.

⁵⁸ Koltai Róbert (1943) Jászai Mari-díjas színművész, filmrendező, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

⁵⁹ Somló Iván Tamás (1947–2016) énekes, basszusgitáros, szaxofonos, dalszerző, artista és jogász. A *Locomotiv GT* énekese, számos sikeres dal szerzője.

⁶⁰ Gyarmathy Livia (1932–2022) Kossuth- és Balázs Béla-díjas filmrendező, érdemes és kiváló művész. Férje Böszörményi Géza Kossuth-díjas filmrendező.

⁶¹ Varga Miklós (1956) Máté Péter-díjas énekes, színművész, rockzenész.

⁶² A *Légy szabad* Gyarmathy Livia 1997-es *Szökés* című filmjének betétdala.

⁶³ Pajor Tamás (1963) dalszerző, énekes, költő, producer, prédikátor, rádiós műsorvezető; a *Neurotic* együttes (1980–1987), majd az *AMÉN* együttes frontembere (1988-tól), a *Szózeneklub* megalapítója.

⁶⁴ A *Trabant* együttes 1981-ben alakult, 1981 és 1984 között aktív budapesti zenés csoport, melynek eredeti tagjai Méhes Marietta (ének, szöveg), Lukin Gábor (zeneszerző, gitár, basszusgitár, zongora, szintetizátor, hangfelvétel, keverés, archiválás, borítók, másolás) és Vető János (versek, ütőhangszerek, ének) voltak.

amin a Víg Misi⁶⁵ énekl, hogy „kergetnek, és én gyorsan szaladok...” És rám ez (szemben a nagyon akadémikus zenészekkel, akik esetleg nem tudnák hova tenni Méhes Marietta hangját, meg a Víg Misi dübnyögését ezekkel a pár akkordos dallamokkal) nagy hatással volt, nagyon tetszett, Marietta nagyon megfogott ezzel a különös, abszolút amatőr, kicsit gyerekes énekével.

Papp Máté:

Zenei gondolkodásmód tekintetében van-e különbség az általad elsajátított dalkultúra már-már önkéntelen prezentálása és a konkrét filmzenei feladatok technikai megoldása között?

Darvas Ferenc:

Teljesen más a két dolog, mert, ugye, az egyik egy előadói műfaj, ami abban a pillanatban vagy sikerül, vagy nem, a másik pedig egy tudatos szerkesztésen és átgondoláson alapszik, ahol, ugye, spekulál az ember. A Bereményi-filmeknél arra kaptam lehetőséget, hogy bizonyos helyeken legyenek zenék, de nem volt ebben olyasfajta zenei dramaturgia, hogy valaki úgymond számonkérhette volna rajtam (mivel nem mérnökemberként dolgoztam). Engem az egy kicsit meg is rémít, hogy a filmzeneírást már akadémián lehet tanulni Amerikában; mert én csak annyit csináltam, hogy amikor a Géza azt mondta, hogy *itt lehet zene*, oda én betettem azokat, amiket neked is mutattam. Nem gondoltam, hogy mindezt ki kéne centizni. De olyannal is találkoztam, akinek már szinte nem is zenére volt szüksége, csak zajokra meg zörejekre. Amikor Gyarmathy Livia itt volt Böszörményi Zsuzsával⁶⁶ 2004-ben, és kértek tőlem zenét, Livia folyton elégedetlen volt azzal, amit csináltam, mert szerinte a fiataloknak már más dolgok tetszenek, és akkor mutatott valamit, amiben már nem is volt zene, csak ilyen... (ipari módon klimpírozik) – Ezt egy gép is meg tudja csinálni. Szenvedtem is, hogy mit kezdjek ezzel a feladattal, de végül nem „gépzenét” csináltam. Szóval nem vagyok benne biztos, hogy olyan profi filmzeneszerző volnék...

Papp Máté:

Mégis egyből kitaláltam Hajdú Szabolcs *Tamarájának* filmzenéit hallgatva, hogy valamelyik Darvasnak lehet a soundtrackben...

Darvas Ferenc:

A *Tamara* különleges helyzet volt, mert Hajdu Szabolcs⁶⁷ ezeket a dallamokat valahonnan összeszedte, nem mi találtuk ki őket, tehát ezért nem is igazán számít ez önálló zeneszerzésnek. Meg kellett hangszerelni, majd fel kellett játszani ezeket a dalokat, volt kéznél orgona is. Bencével dolgoztunk, és ez csodálatos emlék, annyira jó volt Szabival dolgozni, hárman együtt egy stúdióban!

---

⁶⁵ Víg Mihály (1957) zeneszerző, költő, dalszövegíró és énekes. Alapító tagja a *Trabant* és a *Balaton* együtteseknek. Filmzenéket komponált Xantus János, Szirtes András, Szabó Ildikó, Müller Péter Sziámi és Tarr Béla filmjeihez. A *Sátántangó* című Tarr-filmben a főszerepet is ő játssza. 2022-ben életéről és munkásságáról portréfilm készült *Ott torony volt* címmel, Kécza András rendezésében.

⁶⁶ Böszörményi Zsuzsa (1961–2021) Balázs Béla-díjas (2005) filmrendező. Édesapja Böszörményi Géza Kossuth-díjas filmrendező, édesanyja Gyarmathy Livia Kossuth-díjas filmrendező. 1991-ben készített vizsgafilmje, az *Egyszer volt, hol nem volt...* elnyerte Los Angelesben a legjobb külföldi filmnek járó diák-Oscar díjat.

⁶⁷ Hajdu Szabolcs (1972) Szép Ernő- és Balázs Béla-díjas filmrendező, színházi rendező, forgatókönyvíró, színész; az új magyar filmes generáció egyik tagja. Számos nagyjátékfilmet készített, melyekben gyakran színészként is közreműködött. A 2004-ben készült *Tamara* című játékfilmje az egységes képi látvány megteremtéséért kapott különdíjat a Magyar Filmszemlén, majd 2005-ben a portugál Avanca filmfesztiválon kapott első díjat a mozifilmek versenyében.

Papp Máté:

Kiket gondolsz az itthoni felhozatalból, kortársaid közül profi, jegyzett filmzeneszerzőnek?

Darvas Ferenc:

Itt van például a Melis Laci,⁶⁸ aki nagyon sok filmzenét csinált; ő kifejezetten ambicionálta, hogy elfogadják, hogy a zeneszerzők között szerepelhessen a neve, de ő sokkal artisztikusabb is volt nálam. Ilyesféle artisztikum volt neki az az operája, amit Jelessel⁶⁹ meg Kovács Lajossal⁷⁰ (aztán később talán Kulkával⁷¹ is) megcsináltak. Ugyanakkor azt éreztem, hogy a Melis nem tudja a könnyűzenében azt, amit én; én azonban nem tudok olyan magasművészetet produkálni, mint ő. Én szép és megkapó részleteket tudok összehozni, amiket aztán be lehet tenni egy filmbe, hogy ott bizonyos pillanatokban kísérő funkcióban jelenjenek meg. Zeneakadémista koromban volt körülöttem néhány nagyon jó muzsikos, például Simon Albert Jumi,⁷² aki kapcsán sokszor felmerült bennem a gondolat, hogy talán nekem is olyan „komoly” dolgokat kéne csinálnom, mint ő vagy más kollegák. Mégis úgy voltam vele, hogy mi a fenének, amikor csak azért csinálnám, hogy elmondhassam magamról, hogy ezt én is tudom. Kevés zenét hallgattam, nem tudatosan, hanem lustaságból vagy érdektelenségből. Már mondtam, a pingpongozás például jobban érdekelt... Néha úgy definiáltam magam, hogy egy akadémiai végzettségű zeneszerző, egy utcazenész és egy bárzongorista keveréke lennék, akinek ugyanazok a nagyon egyszerű dolgok vannak a fülében, mint a New Orleans-béli utcai embereknek. Ám volt bennem egy ilyen irigységféle is az úgynevezett komoly emberek iránt, akik komoly dolgokat csinálnak. Egy idő után rájön az ember, hogy valami olyat tud, amit meg ők nem tudnak, és akkor az megvigasztalja, de azért ez a folyamat eltartott egy ideig. Sokáig tépelődtem azon, hogy hátha rosszul döntöttem és elszúrtam a tehetségemet, de aztán megértettem, hogy én nem lehettem volna *amolyan*. Azt hiszem, hogy nekem kialakult a státuszom, van egy sajátos habitusom vagy imidzsem, amit elfogadtak. Ez a fehér ing, tornacipő, amit mindig írnak rólam, meg hogy egy kedves, szeretetreméltó, kicsit bolondos figura vagyok... Szóval kialakult egy ilyen kép, és ezt erősen rám alkalmazták. De ez a figura belőlem ösztönösen jött, sosem törekedtem rá, hogy ilyen legyek. Úgy tűnik, hogy egy kicsit speciális voltam, és ezt értékelték sokféle közegben. De mindez nem tudatos, automatikusan jön; tehát úgy képzeld el, mint ahogyan mondjuk a darázs repül, teljesen organikus az egész, és nincs mögötte spekuláció.

Papp Máté:

Nem úgy a matematikában, amit, ha jól tudom autodidakta, sőt majdhogynem intuitív módon fogsz fel...

Darvas Ferenc:

---

⁶⁸ Melis László (1953–2018) Erkel Ferenc-díjas hegedűművész, zeneszerző. 1978-ban egyik alapítója a *180-as Csoport*nak. A kilencvenes évektől elsősorban komponálással foglalkozott. *A halál kilovagolt Perzsiából* című filmben főszereplő volt, de játszott *Az Árvai-Művek* című dokumentumfilmben is. A *Saul fia* című Oscar-díjas magyar film zeneszerzője.

⁶⁹ Jeles András (1945) Kossuth- és Balázs Béla-díjas színház- és filmrendező, forgatókönyv- és drámaíró. Önálló nagyjátékfilmjei, *A kis Valentino* (1979), az *Angyali üdvözlét* (1983) és az *Álombrigád* (1983) számos díjat nyertek. 1985-ben alakította meg saját avantgárd színtársulatát, a *Monteverdi Birkózókört*.

⁷⁰ Kovács Lajos (1944) Jászai Mari-díjas színész, érdemes művész.

⁷¹ Kulka János Tamás (1958) Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

⁷² Simon Albert „Jumi” (1926–2000) karmester, zenetudós és zenepedagógus.

Matematikából valószínűleg megbuknék, abszolút nem értek hozzá, nincs is hozzá érzékem, mert nagyon máshogy működik az agyam, de valamiért már gyerekkoromtól kezdve vonzottak a rejtvények. Ami nekem megy, az kizárólag a fejszámolás, illetve az alapszámokkal való bütykölés, tehát azt például meg tudom csinálni, hogy négyjegyű számokat zongorán összeszorozok neked. De amit én ilyenkor a számokkal csinállok, annak nem sok köze van a zenéhez, a négyjegyű számok szorzásánál a zongora is inkább csak arra szolgál, hogy még érdekesebbé tegye a produkciót! Vagyis valamiképpen belekeverem a dologba, de itt tisztán csak számokról, számösszefüggésekről van szó; arról, hogy mit lehet a számbeli tényezőkkel kezdeni. Felvettem magamnak számokkal és számolással kapcsolatos problémákat, mert engem szórakoztatott ezeknek a megoldása, jobban, mint amennyire egy szimfónia megírása szórakoztatott volna. Írhattam volna egy rossz zongoraversenyt, de ehelyett kitaláltam egy ilyen módszert vagy trükköt, aminek a hátterét a *Számcirkusz* című könyvemben fejtettem ki.⁷³ Variációk, kombinációk, ilyesmik vannak benne. A legtöbb ember, akinek mutattam a könyvet, nem értette igazán a gondolatmenetet, és nem tudott mit kezdeni vele, de nekem ez, mint mondtam, egyfajta szórakozás volt. Sokat segített egyébként egy matematikus barátom, akitől kaptam visszajelzéseket, hogy mit és hogy kéne csinálni – de a trükkök mind eredetiek! Ez tulajdonképpen annyiban alkotás vagy kompozíció, hogy kicsit elvontan vetek fel problémákat, és elvontan is oldom meg azokat. Szóval a komponálástól ilyen értelemben nincs túl messze. Ezzel együtt nem vagyok képes az elmélyült matematikai gondolkodásra, de olyan dolgokra bukkantam rá magamtól, amit a talán a matematikusok sem értenek, hogy hogyan is csinálom...

Papp Máté:

Mennyiben lehet mindennek köze az illuzionista szerepkörhöz, tehát a mutatvány része mennyiben meghatározó?

Darvas Ferenc:

Nagyon erősen, hiszen ez az egész számolgotás úgy lett kitalálva részemről, körülbelül harmincöt éve, hogy milyen jó lehet mutatványosnak lenni, és azt mondani a közönségnek, hogy: „Tessék, ehhez mit szólnak?” Elképesztetni a hallgatóságot, hogy ne is a „bravó” legyen a lényeg a mutatvány végén, hanem inkább az elképedés utáni kíváncsiság, a „...hogyan csinálta?” Meg is írom ebben a könyvemben, hogy azért találtam ki ezt az egészet, hogy feltűnést keltsek, meg maga a szórakoztatás is cél persze, amit konferansziéként apám is csinált.

Papp Máté:

Rémlik nekem a konferansziék, kupléénekesek, színészek, cirkuszba való mutatványosok és egyéb csepűrágók világából (azaz a te mondhatni mikrouniverzumodból) maga Rodolfo⁷⁴ is, aki „lapozóművészként tűnik fel” az egyik archív felvételen... te pedig próbálsz blattolni a kottát!

Darvas Ferenc:

Az Alfonzó volt!⁷⁵ Rodolfoval csak találkoztam, beszélgettünk a fejszámolásról, ilyesmik. De a bűvészet is vonzó világ, velük is léptem fel! Érdekes, hogy most itt zenéről meg filmzenéről beszélünk, és előjövök ilyenekkel, hogy fejszámolás vagy bűvészkedés... akár kihagyható is lenne, mert nem sok köze van a zenéhez, nekem viszont nagyon meghatározó

---

⁷³ Darvas Ferenc: *Számcirkusz*. Typotex Kiadó, 2016, Budapest.

⁷⁴ Gács Rezső (született Gross Rezső, művésznévén Rodolfo) (1911–1987) bűvész, érdemes és kiváló művész.

⁷⁵ Markos József (született Markstein József, művésznévén Alfonso, későbbi írásváltozatban Alfonzó) (1912–1987) artista, színész és humorista. A paródia mestere, aki szívesen alkalmazta a pantomim elemeit is.

vonulat az életemben. Szintén abszolút ösztönös dolog, akárcsak a zenélés. Volt is egy ilyen álmom, hogy valamilyen társaságban megmutattam, miképpen lehet levitálni, mi a technikája a megemelkedésnek!⁷⁶ Nagyon is hasonló ez a zongorázáshoz vagy a fejszámoláshoz, amelyek sokszor olyan érzést keltenek bennem, hogy repülni szeretnék. Vagyis ezek lépések a lehetetlenség leküzdése felé.

Papp Máté:

Lehetetlen – bár valószínűleg korántsem légből kapott dolgot – talált mondani Tom Waits egy interjúban⁷⁷, miszerint ha New Orleansban felemelsz egy trombitát a levegőbe, az rögvest megszólal és fújja is a magát. Hasonló rezgésszámmal volna telítve az a zenei atmoszférából összeálló melódia „mash up”, amely bizonyos zenei idézetekből összeállva szólaltatja meg egy-egy korszak különböző stílusirányzatainak egységesülő egyvelegét? Akár esetekben is?

Darvas Ferenc:

Rengeteg ilyen egyveleget ötlöttem ki én magam is. Van egy elhíresültebb, amit Kristóf⁷⁸ is megtanult, a „Holdvilágos éjszakán egyveleg”, amiben hat különböző szám van összegyúrva... (zongorázik) Ez egy végeláthatatlan zenei játék... Mint ahogy az is annak számít, hogy miképpen lehet becsapni azt, aki nem túl képzett muzsikus: elkezdem például játszani a *Somewhere over the rainbow*-t⁷⁹ C-dúrban, ami szinte észrevétlenül átmegy F-dúrba... (zongorázik) Ez majdnem olyan, mint a fejszámolás, csak itt zenei részeket kell összerakni – de itt is a játék az egésznek a lényege. Dobszay László⁸⁰ – aki nekem tanárom volt gyerekkoromban – mondta, hogy az ember, ha át is vesz bizonyos elemeket mindenfelől, valahogyan „szervesítenie” kell azokat. Ugyanez történik a szonok és kuplák esetében is; mert az embernek rengeteg minden van a fülében, amiről már maga sem tudja, hogy hol hallotta, honnan szedte, de ezek képesek egységesülni, szervesülni. Nagyon érdekes, hogy Nino Rotától úgy vettem át néhány dolgot, hogy ami nála súlyos ütemrészén van, az nálam súlytalanra került, a *Júlia és a szellemek*ben szóló tónusokhoz idomuló zeném például nekem is van, úgy van valahogy... (zongorázik) Másképpen vannak elhelyezve az elemek, amelyek nemcsak a könnyűzenéből jönnek, hanem mondjuk Schubertől,⁸¹ Schumanntól,⁸² klasszikus, romantikus

---

⁷⁶ Darvas Ferenc saját álmaikat humoros formában feldolgozó, *Álomtár* című kötete elérhető itt: <https://mek.oszk.hu/19900/19934>

⁷⁷ Forrás: Mac Montandon: *Álmodban ártatlan* (ford. Dányi Dániel) Cartaphilus Kiadó, Budapest, 2006.

⁷⁸ Darvas Kristóf (1981) zenész, zeneszerző. A *Kréta Kör Színház* külső munkatársaként zeneszerző, korrepetitor és zenei közreműködő volt. Tagja volt alternatív zenei formációknak (*Tikva-Jofi*, *Nemes Brúderz*, *Handa-banda*, *Matek szakkör*, *Specialgizda*, *Kóser szilva*, *Kréta Kör Színész TáncZenekar*), valamint Rutkai Bori együttesének, a *Specko Jednónak*. Ugyanez a társaság, *Hébe-hóba Banda* néven a népszerű *Vacka Rádió* – gyermek-mesejáték sorozat – közreműködője. Gyermekekhez való kötődését jelzi a *Kamilla-Karamella bohóccal*, valamint a *Baltazar Színházzal* kialakított kapcsolata.

⁷⁹ Az *Over the Rainbow* az 1939-es *The Wizard of Oz* című film betétdala, melyet Judy Garland színésznő énekelt Dorothy Gale szerepében; zenéjét Harold Arlen szerezte, szövegét Yip Harburg írta. A dal legismertebb feldolgozása Israel Kamakawiwo'ole hawaii előadóművész nevéhez köthető.

⁸⁰ Dobszay László (1935–2011) Széchenyi-díjas zenetörténész, népzene kutató, karnagy, egyetemi tanár. A régi zenéhez való vonzódása mellett a kortárs szerzők műveinek bemutatását is fontosnak tartotta. Karmesterként működött közre például Kurtág György, Jeney Zoltán és Sály László műveinek magyarországi bemutatóin és világpremierjein.

⁸¹ Franz Seraph Peter Schubert (1797–1828) osztrák zeneszerző. Bár nagyon fiatalon halt meg, több mint hatszáz romantikus dalt, több szimfóniát, szonátát, vonósnégyest, operát és egyéb darabot írt. Őt tartják a bécsi klasszicizmus utolsó mesterének, illetve az első romantikus zeneszerzőnek.

⁸² Robert Schumann (Zwickau, 1810. június 8. – Endenich, Bonn mellett, 1856. július 29.) német zeneszerző. A romantikus zene egyik legkiemelkedőbb és legnépszerűbb alakja. Az egyik legnagyobb tiszteletnek örvendő zenekritikus volt.

fordulatokkal. *A tanítványokba*⁸³ is betettem egy ilyen teljesen Nino Rotás dallamot, amit Pauer Gyula⁸⁴ meg Géza nagyon szeretett, énekelgették Dégen, a kastélyban, mikor ott dolgoztak... (zongorázik) Tulajdonképpen én melódiagyártó vagyok, a megkapó fordulatok híve. Volt egy *Telitalálat* című, sajnos nem túl sikeres film, amit Kardos Sanyi⁸⁵ Szabó Illéssel⁸⁶ készített, és amelyben elhangzik egy dallam, ami olyan, mint amikor az ember megy a lépcsőházban, és valahonnan kiszűrődik, hogy egy kislány zongorán gyakorol... (zongorázik) A második film, amihez zenét csináltam, a *Noé bárkái* volt Kollányi Ágoston⁸⁷ rendezésében (aki híres dokumentumfilmes volt, és mindig állatokkal forgatott). Olyan westerndallamot találtam ki neki, aminek nem volt sok köze az állatokhoz, de úgy nézett ki, hogy... (zongorázik) Majdnem mindegyik filmzeném egy-egy alapidallam kibontása amúgy, és ennyiben nagyon is a slágerműfajhoz van közöm, a dallamcsírák kapcsán mindenképpen. Azokban a filmekben, amiket megnéztem és megszerettem, mindig hasonló hangulati elemeket kerestem; többek közt a *Jules és Jim*ől...⁸⁸ Ez benne marad az ember fülében, aztán óhatatlanul fel is használja imitt-amott... (zongorázik) Általában tudom, hogy honnan jönnek ezek a dallamok: mondjuk láttam egy szovjet háborús filmet gyerekkoromban, amiben egy kisgyerek sír a romok között, és szólt ott egy melódia... (zongorázik) Nagyon oroszos. Simán elsütöttem Molnár Gyuri⁸⁹ *Három idegen úr* című filmjében, de nem pont így, hanem összekombinálva egy bábszínházi zenével, ami szintén már a fülemben volt régebb óta. Meg egy 1958-as *Hamupipőke*-előadásban szerepelt egy nyitózene... (zongorázik) Na, ezt hoztam össze azzal az orosz dologgal a filmben.

Papp Máté:

Miképpen kapcsolódhat mindez az emlékezethez, Á la Amarcord?

Darvas Ferenc:

Ezek a motívumok meg töredékek nagyon erősen előhozakodnak belőlem bizonyos érzelmeket, vagyis ha visszaemlékszem arra, hogy... (zongorázik) Akkor tanultam meg így szabadon zongorázni, mikor egyszer Réz Pál⁹⁰ megkért rá, hogy *A bikaborjak* egyik vetítése előtt játsszak a mozi közönségének Fellini-filmzenéket. Ezeket akkor egy lemezzel

---

⁸³ *A tanítványok* Bereményi Géza 1985-ös, nagy sikerű filmje. A forgatókönyvet Bereményi az egykori Magyar-tanítvány, dr. Szaniszló József emlékiratai alapján írta. Bár a film valós eseményeken és személyek történetén alapszik, mégsem dokumentum-játékfilm, hanem filmdráma. A film főszereplője Eperjes Károly, zeneszerzője Darvas Ferenc.

⁸⁴ Pauer Gyula (1941–2012) szobrász, konceptuális és performansz-művész, látványtervező, jelmeztervező, Kossuth-díjas képzőművész, a magyar neoavantgárd képzőművészek egyik kiemelkedő egyénisége, színész.

⁸⁵ Kardos Sándor (1944) a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Kossuth- és Balázs Béla-díjas operatőr, rendező, fotográfus. A Magyar Operatőrök Társaságának vezetőségi tagja. Több mint harminc játékfilmet, s több mint száz tévéfilmet, kislemezfilmet fényképezett. Amatőr, hibás, sérült fotókat, régi felvételeket gyűjt, s rendszerekbe állítva mutatja be az így összeállt felvételeket a *Horus Archivumban*.

⁸⁶ Szabó Illás (1948) író, újságíró. A Magyar Filmakadémia tagja. Újságcikkei között szerepelnek irodalmi és tényfeltáró riportok Magyarországról és a világ öt kontinenséről. Novellákat, regényeket, színdarabokat is jegyez, de alkalmanként rendezőként is működött. A *Telitalálat* elnyerte a Portói Nemzetközi Filmfesztivál különdíját, a Tokiói A kategóriás Nemzetközi Filmfesztiválon pedig 350 film közül a legjobb 16 közé válogatták.

⁸⁷ Kollányi Ágoston (1913–1988) Kossuth-díjas filmrendező. 1950-ben a Híradó és Dokumentumfilmgyár munkatársa lett, ahol népszerű-tudományos oktatófilmeket készített. Pályájának elején rövid és tömör szerkesztésű kisfilmeket, később (gyakran állatok közreműködésével) egész estés játékfilmeket is rendezett.

⁸⁸ *A Jules és Jim (Jules et Jim)* 1962-ben bemutatott, fekete-fehér francia film, rendezőjének és narrátorának, François Truffaut-nak a harmadik új hullámos filmje.

⁸⁹ Molnár György Endre (1948) Balázs Béla-díjas rendező, forgatókönyvíró, egyetemi tanár, érdemes művész. Több száz különféle produkciót rendezett, eleinte zenei (komoly- és könnyűzenei) szórakoztató, ifjúság számára készült, később dramaturgikus műveket és öt mozifilmet. Időnként színházban is rendez, folyóiratokban publikál.

⁹⁰ Réz Pál (1930–2016) Széchenyi-díjas irodalomtörténész, műfordító, szerkesztő, műkritikus; a 19–20. századi irodalom kiemelkedő egyéniségeivel foglalkozott, a kortárs magyar irodalom kiváló ismerője és szakértője volt.

megtanultam, aztán sokszor játszottam családi eseményeken is. A *Nyolc és fél* és az *Országúton* darabjait már nagyon tudom és gyakran alkalmazom, sokszor nagy segítség, amikor olyan helyzet adódik, hogy jön be a közönség a terembe, és hirtelen játszanom kell valamit. Se nem könnyű, se nem túl komoly, úgyhogy működik. Wagnert⁹¹ nem lehet játszani bármikor... Van például ez a dallam... (zongorázik) Hasonlókat szereztem színpadi dolgokhoz is, a Radnótiban, az Örkényben... (zongorázik) Néha azon gondolkodom, hogy újra át kéne gondolni ezeket a dallamokat és valahogy egymásba fűzni őket. Mert ez egy természetes nyelv, olyan mintha beszélgetnénk. Benne van, amit Zsoldos Imrétől hallottam anno... (zongorázik) Én ezekkel a dallamokkal nőttem fel. Emezt a kabaréból ismerem... (zongorázik) Ez nekem ugyanolyan kabarédal volt, mint bármelyik másik. Jött egy színész szokás szerint és elénekelt – nem tudtam azt, hogy ez eredetileg Mendelssohn...⁹²

Papp Máté:

Kikkel tudsz ezen a némileg anakronisztikusnak ható, de nem biztos, hogy idejétmúltnak mondható nyelven beszélgetni, társalogni, hol lelhető fel a varietés vagy szalonslágereknek felvevő közege?

Darvas Ferenc:

Ez szórakoztatóipari helyeken tud megszólalni, sokszor nem is fellépés gyanánt, hanem csak úgy, amikor az ember társaságban van, és kéri, hogy játsszon valamit. Mondjuk Szigligeten, amikor az írók körül ülnek, és én egy szál melodikával két és fél órán keresztül játszok, mert kiderül, mindig eszembe jut valami új, és az is működik, hogy kérnek tőlem számokat. A jazz-zongoristák is hasonlóan csinálták ezt a húszas, harmincas, negyvenes években a bárókban, lokálokban, mulatókban, de szerintem kicsit a Szakcsi is ilyesféle figura volt, mindenfélét tudott játszani. A Nagy Jancsi⁹³ viszont csak „real bookból” tudott blattolni, Kristóffal ellentétben, aki csak a szövegeket nézi a tableten, mert arról eszébe jut a dallam is.

Én nem voltam igazából sosem bárzenész, csak ezeket a dolgokat játszottam ott, ahol éppen meghallgatták. Bár fiatalkoromban, a hatvanas években volt, hogy elmentem valami OSZK-ra, de utána tulajdonképpen zeneszerzőként működtem, aki szórakozásból ilyeneket játszik, néha társaságban. Viszont volt egy időszak, amikor a kedvesemmel (akivel itt éltem huszonöt évig, de két és fél éve meghalt) gyakran játszottunk Budán, az Árnyas étteremben. Pár éve még zenéltünk ott hetente egyszer; ő énekelt (a hetvenes évek végén a kecskeméti színházban dolgozott, imádott énekelni és nagyon kedvesen énekelt), én zongoráztam. A Nyitott Műhelyben csináltunk egyfajta keresztmetszetet *A víg özvegyből*, ez is az ő ötlete volt.⁹⁴ Mindig mutogattam neki ezt-azt, ő meg mindent megtanult, rengeteg slágert tudott. A Wesselényi utcában is volt egy hely, oda is jártunk, meg egy borbárba, a Bazilikánál, amit haverok csináltak – ezeken a helyeken is saját szórakozásunkra játszottunk sokszor. Úgyhogy mégiscsak van valamilyen vendéglátóipari múltam, csak nem megélhetési okokból, nem is volt ilyen tervem sosem, hogy ezzel életvitelszerűen foglalkozzak. Élveztem, és tanulságos is volt, mert először magamat kellett feldobnom, hogy aztán szórakoztatni tudjam, tudjuk a vendéget.

---

⁹¹ Wilhelm Richard Wagner (1813–1883) német zeneszerző, karmester, esztéta.

⁹² Jakob Ludwig Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847) német zeneszerző, karmester, zongora- és orgonaművész.

⁹³ Nagy János (1971) eMcRton- és Erkel Ferenc-díjas zeneszerző, zongorista. A Pomázi Zeneiskola oktatója, a Budapesti-Pestlőrinc-Ganzkertvárosi Egyházközség kántora, a *Nagy János Trió* jazzformáció frontembere.

⁹⁴ Oravetz Mari és Darvas Ferenc estje, Finta László konferenciájával, a Nyitott Műhelyből elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=s8ErWVRdAN4>

A fiaim közül Kristófban erősebb ez a bárzongorista hajlam, online is rendszeresen játszott a járványidőszakban, lehetett tőle számokat is kérni. Bence ilyen szempontból visszahúzódóbb, nem is nagyon zongorázik mostanában. Ő a *Vasárnapi gyerekekben*⁹⁵ játszott, színházakban dolgozott, Ascherrel musicalt csináltak – Rejtő⁹⁶ *Vesztegzárját*. De Pintér Bélával⁹⁷ is dolgozik. Ő egy képzett-végzett zeneszerző, Petrovics Emilhez járt. Kristófnak az egyébként kicsit bánata, hogy nem szedett össze ilyesféle akadémiai képzettséget, szeretett volna találni valakit, akitől összhangzattant tanulhatott volna, satöbbi. De végül is neki van egy saját világa, az összes Illés-számot tudja,⁹⁸ a hetvenes-nyolcvanas évekből is rengeteg dalt ismer, neki is ugyanúgy minden belemegy a fülébe. Most úgy csináljuk vele ezt a válogatáslemezt,⁹⁹ hogy megvan a zongora-bőgő-gitár-dob alap, a többit meg stúdióban rájátsszuk, a színészek ráénekelnek (a hegedűt például Szakál Tomi¹⁰⁰ játszotta fel, Kristóf harmonikázott és füttyült, csodálatosan füttyül...). Szóval így hoztuk össze, ugyanez lesz a technika majd a második stúdiófelvételen is. A mostani CD-n is csak Várady Szabolccsal¹⁰¹ közösen írt számok vannak, akivel nagyon sok mindent csináltunk együtt, és ebből kijött egy olyan két és fél albumnyi anyag. Sok mindenben járatlan voltam, nem tudtam, hogy hogyan készül egy ilyen dolog, minden pillanatban kiderül valami, ami újdonság számomra. Ezekben a technikai dolgokban én sokszor nagyon naív vagyok, de természetesen fontos nekem, hogy archiválva legyenek a dolgom, legyen hozzáférhető a gyűjteményem (kiskoruktól kezdve archiváltam a gyerekek dolgait is, aztán ezeket digitalizáltam). Várady Szabolccsal pedig mindig felkérésre dolgoztunk, nem magunknak. 1984-ben Nyíregyházán valahogy összehoztak minket. Gádor Béla¹⁰² *Lyuk az életrajon* című darabját zenésítettük meg, Szabolcs írta a szövegeket. Ezután több közös színházi munkánk is volt, főleg Nyíregyházán; az ezekhez írt dalok egy részét már felhasználtuk a lemezhez, ami kimaradt, azokkal dolgozunk most. Volt egy-két filmes projektünk is, de volt olyan is, ami meghiúsult, a dalok viszont megmaradtak.

Papp Máté:

---

⁹⁵ A *Vasárnapi Gyerekek* (Darvas Benedek – ének, billentyűs hangszerek; Dudás Zsombor – dob, vokál; Horváth Gábor – basszusgitár, Keszei Krisztián – gitár, Ádám Rita – vokál, billentyűs hangszerek) „nem egy átlagos zenekar. Olyan új dimenziókat érint, mind szövegben, mind hangzásvilágban, melyek eltérnek a mai megszokott sztereotípiáktól. A régi hazai legendás underground együttesek hitelességét és érzékenységét hozzák tovább, átgyúrva a mai kor szellemében.” (Forrás: <https://www.vgy.hu>)

⁹⁶ Rejtő Jenő (született Reich, írói álnevei: P. Howard, Gibson Lavery) (1905–1943) író, kabaré- és színpadi szerző, filmíró, a magyar szórakoztató irodalom népszerű képviselője és megújítója.

⁹⁷ Pintér Béla (1970) Jászai Mari-díjas színész, zenész, drámaíró és rendező. A magyar alternatív színházi élet meghatározó szereplője. A Színház- és Filmművészeti Egyetemre nem járt, a színjátszás alapjait az *Arvisura Színházban*, majd autodidakta módon sajátította el. Számos alternatív formációban játszott a klasszikus kabarétól kezdve *Goda Gábor Táncszínházáig*. A *Pintér Béla és Társulata* alapítója és vezetője.

⁹⁸ Az *Illés-együttes* az 1960-as és 1970-es évek legnépszerűbb magyar beatzenekara.

⁹⁹ Darvas Ferenc zeneszerző oldala: <https://www.facebook.com/darvasferenc> (Ld. még: „A borítón ott sorakoznak az előadók nevei: a szerző és a szintén zeneszerzőkké lett fiai: Benedek és Kristóf, aki producerként is segítette a lemez megjelenését. A magyar éneklő színészek első vonala, alfabetikus sorrendben, zárójelben az énekeik számával: Csákányi Eszter (3), Darvas Benedek (3), Darvas Ferenc (3), Darvas Kristóf (3), Katona László (2), Lázár Kati (4), Mácsai Pál (3), Roszik Hella (4), Sipos György (2), Szakál Tamás (1), Törőcsik Mari (1), kakukktojásokként – hiszen nem színészek – pedig Ujj Zsuzsi énekes-fotóművész-performer is énekel két dalban, valamint a társszerző Várady Szabolcs költő is elmondja köszöntőversét.” Forrás: Weber Kristóf: *Te vagy a legjobb ötletem* / Prae.hu, 2022. 4. 25.)

⁹⁹ Szakál Tamás (1984) a *Canarro* és a *Blue Canarro Group* hegedűs-énekes.

¹⁰⁰ Szakál Tamás (1984) a *Canarro* és a *Blue Canarro Group* hegedűs-énekes.

¹⁰¹ Várady Szabolcs (1943) Kossuth- és József Attila-díjas költő, műfordító, szerkesztő.

¹⁰² Gádor Béla (született: Guttman) (1906–1961) József Attila-díjas (1953) író, újságíró, humorista, forgatókönyvíró. A *Pódium Kabaré*, a *Kamara Varieté*, a *Vidám Színpad* játszotta jeleneteit. A rádióban Kellér Dezső, Darvas Szilárd és „VAJKO” mellett sokat foglalkoztatott konferanسیé volt. 1947-től – haláláig – a *Ludas Matyi* munkatársa, 1953-ig felelős szerkesztője, 1953–1956 között a főszerkesztője volt.

E helyen el kell sütnöm a szokásos szerzőpárosra vonatkozó interjúkérdést: mi a bejáratott munkamódszerek, vannak-e különleges, csak rátok jellemző metódusok, szokások?

Darvas Ferenc:

Azt tudom, hogy Gershwin¹⁰³ vagy Dész Laci¹⁰⁴ úgy dolgoztak, hogy adtak egy-egy dallamot, és a szöveg arra született. Gézával is így dolgoztunk a már említett filmek dalain, leültünk és kispokoláltuk. Van egy egészen speciális munkamódszere a Gézának: ő figyel, hallgatja a dallamot körbe-körbe, és ceruzával írja egy füzetbe. Várady Szabolcs ehhez képest megírta és leadta a szövegeket; és elég jól ráérezett arra, hogy körülbelül hogyan fog működni ez nálam. Nehéz a szövegírónak, hogy valamennyire változatos dolog jöjjön létre, főleg, ha nem is tudhatja, hogy végül mi lesz a dalszövegéből. De mivel én a szonok világában alapvetően szövegmegezenésítő vagyok, mindig a már leírtakból indulok ki, szinte sosem volt olyan, hogy a zene készül előbb, és készen adom oda a dallamot a szövegírónak, hogy írjon rá valamit. Vannak olyan dalszövegírók, akik imádják, ha kapnak egy dallamot, és meg kell találniuk – mint egy keresztretjében – a hangokra a szavakat, szótagokat. Szóval Szabolccsal így dolgoztunk, meg más szövegírókkal és költőkkel is, például Rigó Bélával.¹⁰⁵

Papp Máté:

Retrospektív alkat vagy? Esetleg a válogatáslemez kapcsán: retrospektív?

Darvas Ferenc:

Igen, állandóan a múltban tanyázok, szinte folyton az emlékek között kóborlok, nosztalgizok, merengek, tűnődök... Egyébként Kristóf találta ki, hogy rögzítse az elmúlt negyven évben született dalaimat, amiket ő régóta ismert; mert azt szerette volna, hogy legyen valami kézzelfogható dokumentum „rólam”. Ő szervezte össze a zenészeket, verbuvált színészeket, kottákat nyomtatott, stúdiót szervezett; azt is ő találta ki, hogy milyen zongorán kéne játszani. Egy hete volt a második felvételi nap! Jól kezelhető a zongora, jól ment a dolog, nem minden zongoránál ilyen jó a hangzás, a mechanika, arról nem is beszélve, hogy nyikorog-e a pedál vagy sem...

Papp Máté:

Mit gondolsz, aki majd meghallgatja ezeket a visszatekintő vagy inkább visszarévedő albumokat, miféle figura fog kirajzolódni előtte, a nyikorgó pedálok fölött, a zongoraszéken?

Darvas Ferenc:

Egy muzikális ember, akinek erős muzikális megkötöttsége van, mert az agya meg az egész szervezete így működik. A dalok pedig... sokszor szépek, érzelmesek vagy épp mulatságosak, ahogy éppen jön. Vállalható dolgok, olyanok, amilyen én vagyok tulajdonképpen, hogy is lenne másmilyen? Nekem van egy bizonyos melódiavilágom, és ha engedik, hogy azt szabadon használjam, és azt mondják, hogy itt egy főtéma, és ezt dolgozzam

---

¹⁰³ George Gershwin (1898–1937) oroszországi zsidó származású amerikai zeneszerző, zongorista.

¹⁰⁴ Dész László (1954) Kossuth és Liszt Ferenc-díjas, Prima Primissima-díjas előadóművész, dzsesszzenész, zeneszerző, érdemes művész. A *Dimenzió*, a *Trio Stendhal* és a *Jazz+Az* együttesek zeneszerzője és zenekarvezetője volt. Dalszövegíróként és zeneszerzőként is dolgozik, több film zenéjét szerezte. 1993-ban szólólista lett, kortárs szerzők műveit adta elő, elsősorban kamara- és szimfonikus zenekarokkal. 2003-ban új együttest alapított *Dész Sextet* néven, melynek szaxofonos lett, egy évvel később a Magyar Jazzművészek Társaságának elnökévé választották.

¹⁰⁵ Rigó Béla (1942–2017) költő, író, irodalomtörténész, műfordító, szerkesztő, forgatókönyvíró.

ki szépen, tehát ha nem vagyok nagyon megkötve, akkor az nekem jó. Ugyan mindig megpróbálok kibújni a megkötöttségek alól, hogy érvényesülhessen az a dallamvilág, ami bennem van. Koltai Robival volt most egy színházi felolvasóestünk az Óbudai Társaskörben, ahol ő felolvasta (kicsit összevonva, két részben) a *Halál Velencében*, én meg improvizáltam hozzá, néha még a szövegek alatt is... (zongorázik) Törtem rajta a fejemet, hogy milyen legyen az alapidallam, és azt találtam ki, hogy ebben a szövegben, ugye, nagyon benne van a tenger, olyan sós szagú az egész, ezért egy ilyen nagyon egyszerű, hatnyolcados lüktetésű, nem túl mesterkélt dallamot sikerült szerezniem hozzá, folyamatos szext ugrásokkal... (zongorázik) Ez halál egyszerű, egyetlenegy patent működik az egészben, mert ha egy kis változást esetleg tettem volna bele, el kellett volna kezdenem piszmogni a kidolgozáson. Ez is ilyen karakterzene, felismertem, hogy benne kell lennie az öregedő férfinek, a gyerek iránti szerelemnek, a tengernek...

Volt ez a szerintem legjobban sikerült némafilmkíséretem, ott is nagyon fontos volt az érzelmi belehelyezkedés. Azokat a jeleneteket könnyen meg tudtam fogni, mert olyan elemi dolgok lelhetőek föl bennük, hogy nagyon bele tudtam élni magam. Más némafilmek esetében, amelyeket hasonlóan lekísértem, a zongorajáték nem sikerült ilyen jól, mert hiányzott belőlük az a fajta érzelmesség, ami emebben megvolt. Nem giccses részek, hanem igazi emberi érzések tűntek fel benne, és ez engem röpitett, attól tudott olyan jól sikerülni, hogy én azt nagyon magamévá tudtam tenni érzelmileg, valahogy szeretetre méltónak éreztem az egész tematikát.